

افزایش تعامل قم و «پاستور»

گزارش «ایران» از دیدارهای دولتی‌ها با مراجع عظام تقلید و علما

□ **مرتضی کلپور/ «قم»** نه به دولت یازدهم و نه به هیچ دولت دیگری چک سفید امضا نداده و نمی‌دهد. اما این واقعیت، سبب نمی‌شود که رابطه دولت یازدهم با مرجعیت شیعه را به بنایی بلند، با پای ای استوار تشبیه کنیم، رابطه‌ای مبتنی بر حمایت، ماموریت و با انتقاد. یک سفر روحانی و سفر ۱۱ عضو دیگر دولت به قم در سال ۱۳۹۵ که مشخصاً صرف دیدار و گفت‌وگو با مراجع عظام تقلید و علما شد، مؤید رابطه مستحکم دو قطب سیاسی و دینی است. البته حتی چنین ساختمان‌هایی هم، بدون روزن و شکاف نبوده است. در سالی که گذشت، گاه انتقادهای بلندی از قم متوجه تهران شد، انتقادهایی که در مواردی واکنش رئیس جمهوری را نیز به دنبال داشت. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت در سالی که گذشت، میان تهران و قم، رابطه و گفت‌وگو بی‌سازنده در میان نبوده است، اما به همان نسبت که رابطه دولت با قاطبه علما و مراجع در قم، چشم‌اندازی روشن داشته است، رابطه دولت با روحانیت سیاسی مستقر در شهرستان‌ها، فراز و فرود بسیاری به خود دیده است. فرهنگ، میدان اصلی مقابله این طیف از روحانیت با دولت بوده است.

میراث مخدوش گذشته و تلاش منتقدان برای تدویم آن

رابطه مخدوش دولت با مرجعیت، از جمله موارد دولت دهم برای دولت یازدهم، در کنار سایر مناسبات و ساختارهای مخدوش به ارث رسیده است. کار تاجایی پیش رفته بود که مطابق برخی گزارش‌ها، بعضی علما و مراجع در قم، رئیس دولت دهم را به حضور نمی‌پذیرفتند. به گفته حجت الاسلام محمد غروی، عضو جامعه مدرسین قم «در ماه‌های آخر کار دولت دهم، سیاست قم، سکوت در برابر دولت شد.»

دلیل این سکوت، چیزی جز حفظ حرمت دولت و جلوگیری از تضعیف آن نبوده است. به همین دلیل، با پایان دولت دهم، سکوت مراجع هم به پایان رسید. چنانچه آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی، خردادماه ۹۳، یعنی کمتر از یک سال از پایان فعالیت دولت سابق، ارزیابی خود از کارنامه دولت دهم را این طور بیان کرد: «متأسفانه

نمی‌تواند ایجاد شود.» هر چند انصاری نامی از علما و مراجع نبرد، اما نوع و گستره فعالیت تخریب‌گران، نشان می‌دهد که آنان در دستیابی به اهداف تخریبی خود از روش‌هایی برای مخدوش کردن رابطه دولت با علما هم استفاده می‌کنند. اما این روش‌ها و اقدامات چه فرجامی داشته است؟

رابطه دولت و مرجعیت در سالی که گذشت

حسن روحانی در چهاردهمین سفر استانی خود، اسفندماه ۱۳۹۳ به قم رفت که طبعاً بخشی از برنامه‌های این سفر به دیدار و گفت‌وگو با مراجع و علما اختصاص داشت. اما رئیس دولت یازدهم برای آنکه نشان دهد دولت جایگاه ویژه‌ای برای مرجعیت و بزرگان حوزه قائل است، تنها به این سفر بسنده نکرد. ۱۴ ماه بعد، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۵ روحانی بار دیگر به قم سفر کرد، سفری که برخلاف دور قبلی، تنها به ملاقات با مراجع و علما اختصاص

توجه به امکانات و حتی ارائه یک پیشنهاد برای رفع مشکلات، به دنبال مایوس کردن مردم هستند و این در حالی است که انتقاد کردن صرف و بدون ارائه پیشنهاد، عادلانه و منصفانه نیست» نه تنها نشانه رابطه روشن مراجع و دولت است، بلکه نشان می‌دهد دولت یازدهم توانسته است مانع موفقیت مخالفان در تخریب رابطه دولت و قم شود. البته تلاش روحانی برای حفظ رابطه دولت و قم در عالی‌ترین سطوح، به این سفر محدود نشد. او ۴ ماه بعد، در یکی از روزهای هفته دولت، محمد نهاوندیان رئیس دفتر خود را به قم فرستاد تا با حضور در بیوت مراجع، آخرین وضعیت کشور، اقدامات و دستاوردهای دولت را برای آنان تشریح کند. رئیس دفتر رئیس جمهوری علاوه بر دیدار با آیات عظام و مراجع تقلید، در جلسه جامعه مدرسین نیز حضور یافت و دغدغه‌های علما را شنید. پس از این سفر، برخی رسانه‌ها تلاش کردند این طور وانمود کنند که آنچه رئیس دفتر رئیس جمهوری از مراجع شنید، متفاوت از آن چیزی بود که در رسانه‌ها منتشر شد. اما وقتی چنین گزارش‌هایی بابت تفاوتی علما رو به روشد، مشخص شد که رابطه دولت‌مردان با عمای نهاد دین، بهتر از آن است که حتی طرح‌های مطالبات هم بتوانند آن را وارد مسیر دیگری کند. بویژه آنکه در مسیر دستیابی ایران و ۱۰+۵ به توافق هسته‌ای و سپس از آن، با وجود همه تلاش‌های دل‌پایان، مرجعیت و قاطبه حوزه، حامی دولت بوده است. کارشکنی‌های طرف غربی در مذاکرات یا اجرای برجام، انتقادهای مراجع را به دنبال داشته است، اما این انتقادات به این معنی نبود که مراجع و علما تلاش‌های دولت را نادیده بگیرند یا از حمایت دولت و مذاکره کنندگان، دست بردارند.

کنسرت و فوتبالی

رفت و آمدهای مکرر دولت‌مردان به بیوت مراجع، به این معنی نبود که آنان وارد فاز ملاحظه‌کاری شوند و از بیان دغدغه‌های جدی خود نسبت به رویدادهای جاری کشور، خودداری کنند. وقوع دو

دیدار روحانی با آیت‌الله شبیری زنجانی

دیدار روحانی با آیت‌الله مکارم شیرازی

رویداد در سال گذشته، این گزاره را تأیید می‌کند؛ اینکه حمایت مراجع و علما از دولت، حمایتی توأم با انتقادهای مشفقانه و بیان صریح مطالبات است. برگزاری یک کنسرت موسیقی در ۶ مهرماه در قم، درست یک ماه پس از سفر نهاوندیان به قم، می‌توانست به رابطه سازنده دولت و قم خدشه وارد کند. انتقاد صریح آیات مکارم شیرازی و یزدی از این کنسرت و حاشیه‌سازی‌های رسانه‌های مخالف دولت، خبر از آن داشت که در سال پایانی دولت، فعل و انفعالات تازه‌ای در رابطه دولت و مرجعیت در پیش است. آیت‌الله مکارم شیرازی گفت که «وزارت ارشاد دلسوز مباحث مذهبی نیست و نسبت به ارزش‌هایی متفاوت است، در حالی که این مجموعه باید آگاه باشد که اگر این ارزش‌ها کم‌رنگ شود در مقابل دشمن نمی‌توانیم از سلاح‌های برتر خود استفاده کنیم.» آیت‌الله یزدی، رئیس جامعه مدرسین نه تنها خواستار استعفاى مدیرکل ارشاد استان قم شد، بلکه خطاب به وزیر ارشاد گفت: «به شما نرسیده است که بگویید قم باید بررسی کند که چه موسیقی جایز و چه موسیقی جایز نیست؟» هر چند انتقاد علما به کنسرت‌ها سابقه دارد، اما آنچه در قم روی داد و شدت و دامنه انتقادات، در نهایت عقب‌نشینی تلویحی دولت را به دنبال داشت، عقب‌نشینی‌ای که نشان می‌داد دولت حاضر نیست آنچه در سه سال گذشته در رابطه با مراجع و حوزه ساخته است را، آن هم در سال پایانی فعالیت خود، از دست رفته ببیند. به همین دلیل بود که مدیرکل ارشاد قم استعفا داد. همچنین همزمان شدن سازی تیم‌های ملی ایران و کره جنوبی با روز تاسوعا، اتفاق دیگری بود که انتقاد برخی از علما را به دنبال داشت. این دورویید توانست فرودی را در رابطه دولت و مراجع ایجاد کند، اما این فرود نه همه‌گیر بود و نه شامل همه

حسن روحانی در چهاردهمین سفر استانی خود، اسفندماه ۱۳۹۳ به قم رفت که طبعاً بخشی از برنامه‌های این سفر به دیدار و گفت‌وگو با مراجع و علما اختصاص داشت. اما رئیس جمهوری برای آنکه نشان دهد دولت جایگاه ویژه‌ای برای مرجعیت و بزرگان حوزه قائل است، تنها به این سفر بسنده نکرد. ۱۴ ماه بعد، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۵ روحانی بار دیگر به قم سفر کرد، سفری که برخلاف دور قبلی، تنها به ملاقات با مراجع و علما اختصاص داشت

داشت. مروری بر برخی از اظهارات مراجع در این دیدارهای جداگانه، نشان می‌دهد که رویکرد مرجعیت و حوزه به دولت، فراتر از رابطه معمول با دولت‌هاست و از سکوت در دولت قبلی، به حمایت توأم با نقد منتهی شده است. اینکه آیت‌الله جوادی آملی گفت «دولت به لطف خداوند تاکنون توفیقات زیادی به دست آورده و ما برای تدویم و توسعه این دستاوردها، برای تک‌تک اعضای دولت دعای کنیم» یا تأکید آیت‌الله شبیری زنجانی که «سختی‌ها و سنگینی مسئولیت رئیس جمهوری و دولت قابل توجه است» یا این بیان آیت‌الله مکارم شیرازی که «دولت برای بهبود وضعیت کشور و رسیدگی به وضعیت محرومان و اقشار ضعیف جامعه اقدامات زیادی انجام داده» و «برخی با ایراد گرفتن‌های بدون

دولت سابق با ارائه آمار غیرواقعی و دروغین، خودشان و ملت را فریب می‌دادند و باعث در دسر مردم می‌شدند.» با وجود چنین رابطه‌ای، دولت یازدهم از ابتدای فعالیت خود، به ترمیم رابطه دولت و مرجعیت همت گماشت. به موازات تلاش‌های دولت‌مردان برای حفظ رابطه دولت و قم و پاسخ‌به مطالبات و دغدغه‌های مراجع و قم درباره موضوعات مختلف، منتقدان و مخالفان دولت نیز از هیچ تلاشی برای ایجاد رخنه در این رابطه دریغ نکردند. از جمله «رجانیوز» یکی از سایت‌های حامی دولت قبل، در اسفندماه ۹۳، طی گزارشی، هر چند به سفرهای متعدد دولت‌مردان به قم اشاره کرد، اما نتیجه دیگری از این سفرها و روابط گرفت: «گرچه در طول یک سال و نیم اخیر هر ماه حداقل یکی از وزیران دولت با معاونان رئیس جمهوری راهی قم شده‌اند تا... این طور وانمود کنند که دل حوزه را به دست آورده‌اند، اما بررسی این دیدارها... نشان می‌دهد که چندان هم رضایتی از اقدامات دولت در میان مراجع وجود ندارد. در کنار چنین سیاه‌نمایی و وارونه‌چلوه دادن‌ها، نمی‌توان این واقعیت را نادیده گرفت که مخالفان دولت برای به چالش کشاندن رابطه دولت با مرجعیت، از شیوه‌هایی هم استفاده کردند که مجید انصاری، معاون پارلمانی دولت بهمن ماه گذشته برای «ایران» تشریح کرد: «یک موضوع با الفاظ و اصطلاحات مشترک در ده‌ها روزنامه یا سایت عیناً کپی برداری و تکرار می‌شود با یک محور مشترک، ما می‌بینیم همین شیوه و سوز و مشترک در برخی بولتن‌های اختصاصی که برای مراکز و اشخاص خاص فرستاده می‌شود هم بر جسته است. این بولتن‌ها برای برخی مراکز و اشخاص فرهنگی و تریبون دارهای کشور ارسال می‌شود. طبعاً اینها بدون سازماندهی و وجود یک کانون طراحی واحد